

ਸੰਤ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਫਰਵਰੀ 22, 1995

[ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਲ. ਹੰਸਰੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾ ਐਕਟ, 1966 : ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ—ਨਿਰਧਾਰਣ—ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ—ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਤਾਤਿਸ ਮੁਤਾਡਿਸ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 125—ਸੇਧ ਦਾ ਅਸਰ—ਇਸ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ—ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਲੱਪਿਆ—ਧਾਰਾ 126(4) ਅਧੀਨ ਨਵਾਂ ਐਲਾਨ ਵੈਧ।

ਧਾਰਾ 126(2)—ਸੇਧ ਦਾ ਅਸਰ—ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ—ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ।

ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 : ਧਾਰਾ 23—ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ—ਮੁਆਵਜ਼ਾ—ਨਿਰਧਾਰਣ—ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾ ਐਕਟ, 1966 ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਬੈਨਤੀ ਕਰਕੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਟ ਦੀ ਸੇਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਉਕਤ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸੇਧ ਕੇਵਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਧਾਰਾ 11A ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਕਿ ਲੈਂਡ ਏਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 ਵਿੱਚ 1984 ਦੇ ਐਲ.ਏ. ਸੇਧ ਐਕਟ 68 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਵਾਰਡ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਐਲਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ; ਇਹ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ; ਰਾਜ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਸਤਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ;

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ : 1.1. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰੀਜਨਲ & ਟਾਊਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਐਕਟ, 1966 ਦੀ ਧਾਰਾ 126(4) ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਲਾਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ 'ਤੇ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

1.2. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 126(2) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਵੀ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

2.1. ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

2.2. ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਵੈਧ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੇਧ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੇਧ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸੇਧ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਗ੍ਰੇਟਰ ਬੰਬਈ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਹਕੀਮਵਾਡੀ ਟੈਨੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, [1988] (ਸੁਪ.) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 55, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.1. ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ। ਧਾਰਾ 128 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 16, 17 ਅਤੇ 24 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 68 ਆਫ 1984 ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11ਏ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ। ਚੂੰਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ 1984 ਦੇ ਐਕਟ, 68 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੇਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਗੌਰੀ ਸੰਕਰ ਗੌਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ., [1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92, ਦਾ ਪਾਲਣਾ।

3.2. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11-ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਜੇ ਕੁਝ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਵਾਰਡ ਨਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

3.3 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 126(4) ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਕਿ ਸੇਧ ਐਕਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਧ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸ਼ਿਓਰਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1994) ਮਹਾ.ਲਾ.ਜ. 1821, ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 4925 ਦਾ 1989 ਆਦਿ ਆਦਿ।

8.2.89 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 312 ਦਾ 1982।

ਕੇ. ਮਾਧਵ ਰੈਂਡੀ, ਡਾ. ਐਨ.ਐਮ. ਘਾਟਾਟੇ, ਏ.ਐਸ. ਭਾਸਮੇ, ਐਸ.ਸੀ. ਬਿਰਲਾ, ਸੁਨੀਲ ਦੇਗਰਾ, ਪੀ.ਐਚ. ਪਾਰੇਖ, ਐਸ.ਵੀ. ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਐਸ.ਕੇ. ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ, ਰਾਜੇਂਦਰ ਮਲ ਤਾਤੀਆ, ਇੰਦਰਾਵ ਮਕਵਾਨਾ, ਏ.ਬੀ. ਲਾਲ ਅਤੇ ਮਿਸ ਪੂਨਮ ਕੁਮਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 4826/90 ਵਿੱਚ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ :

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 18079/91, 17883/90 ਨੂੰ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਦਲਾਅ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਸਾਰੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.ਜ਼ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰੀਜਨਲ ਅਤੇ ਟਾਉਨ ਪਲਾਨਿੰਗ, ਐਕਟ 37 ਦਾ 1966, (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਐਕਟ') ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰੀਜਨਲ ਅਤੇ ਟਾਉਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 4925/89 ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੇਧ ਐਕਟ 1970 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਜੋ 17 ਫਰਵਰੀ, 1971 ਨੂੰ ਐਕਟ 14 ਦਾ 1971 ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 28 ਦਸੰਬਰ, 1972 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894, (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ 'ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ') ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4(1) ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ:

"(4) ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ, ਉਕਤ ਸਮਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰੀਜਨਲ ਅਤੇ ਟਾਉਨ ਪਲਾਨਿੰਗ (ਸੇਧ) ਐਕਟ, 1970 ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸੇਧ ਨਾਲ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਾਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਲਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ, ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੇ ਉਕਤ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਮੁੜ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ। ਸਰਬੋਚਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 126(2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਠਨਾਈ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸੈਟ ਆਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਮੁੜ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਠਨਾਈ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤਾਰੀਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਧਾਰਾ 126 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਐਲਾਨ ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੜ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਡਾ. ਐਨ.ਐਮ. ਘਾਟਾਟੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਤਰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸੂਚਨਾ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 11ਏ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 126(2) ਅਧੀਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਸਤਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਸੀਂ ਤਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਪਰਿਣਾਮ ਨਿਕਲਣਗੇ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 126(6) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਗ੍ਰੇਟਰ ਬੰਬਈ ਬਨਾਮ ਵੇਕਹਾਰਟ ਹਕੀਮਵਾਡੀ ਟੈਨੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, [1988] ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 55, ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 126 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (4) ਦੀ ਪ੍ਰਵੀਣੀ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 127 ਅਧੀਨ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ :

"ਧਾਰਾ 126 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1), (2) ਅਤੇ (4) ਦਾ ਇਕੱਠਿਆਂ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਭਾਵ, ਖਸਰਾ ਯੋਜਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਸ਼ੈਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ. ਇਹ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।"

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕਾਵਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਵੈਧ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੇਧ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੇਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 127 ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਡਾ. ਐਨ.ਐਮ. ਘਾਟਾਟੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 5251/90 ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁੰਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 11ਏ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਕਾਵਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੇਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 128 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 16, 17 ਅਤੇ 24 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 68 ਦੇ 1984 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11ਏ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੁੰਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ 1984 ਦੇ ਐਕਟ 68 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੇਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਗੌਰੀ ਸੰਕਰ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, [1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ, ਯੂ.ਪੀ. ਆਵਾਸ ਏਵਮ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਿਸ਼ਦ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1965 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਐਸ. 55 ਅਤੇ ਐਕਟ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਚੁੰਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸੇਧ ਐਕਟ 68 ਆਫ 1984 ਨੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨ ਲਈ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਐਸ. 28 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕ ਗਈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਅਤੇ ਐਸ. 55 ਦੇ ਸਕੋਪ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 31-32 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੇ

ਗਹਿਣ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੇ ਇਹ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਛਾਪੇ ਗਏ ਹੋਏ। ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਛੂਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਜਾਂ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਹੈ, ਸਕੀਮ, ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਐਕਟ ਸਿਰਫ ਪਿਛਲੇ ਐਕਟ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸੋਧ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(1) ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟ. 254 ਅਧੀਨ ਅਵੈਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦਾ ਐਸ. 55 ਸਿਡਿਊਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ.6 ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਥਿਤੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੁੱਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਵਾਰਡ ਤੋਂ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾਪਨ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11-ਏ ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 126 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਧਾਰਾ 125 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੋਧ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਓਰਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1994) ਮਹਾ.ਲਾ.ਜੇ. 1821; ਅਤੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਮਤ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਦੀ ਤਰਕ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕਿ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਵਲ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਿਵਾਏ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 62/92 ਦੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 62/92, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਗੇ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਵੀ.ਐਸ.ਐਸ.
ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate